

Ószövetség

Fedezd fel Isten Igéjének kincseit!

Első szint: Keresztény szolgálattevők képzése

Dr. Nick Venditti és Dr. Leona Venditti

Ószövetség

Fedezd fel Isten Igéjének kincseit!

Első szint: Keresztény szolgálattevők képzése

Dr. Nick Venditti és Dr. Leona Venditti

A szerzőkről

Dr. Leona Janzen Venditti professzor asszony széleskörű tapasztalattal rendelkezik az oktatás és a missziós munka területén. Tanított a Nyitott Bibliai Intézetben Trinidadban 1969-től 1972-ig és a Nyitott Bibliai Egyetemen Des Moines-ban, az Egyesült Államok Iowa államában 1972-től 1980-ig. A Nyitott Bibliai Egyetem akadémiai dékánja is volt. 1981-ben a Nyitott Bibliai Gyülekezetek Nemzetközi Szolgálatok Osztálya Spanyolországba küldte, ahol 1982-ben megalapította az INSTE-t. Ugyancsak ő a társszerzője annak a huszonnyolc könyvnek, amely az INSTE tananyagának alapját képezi. Dr. Venditti az első diplomáját a Nyitott Bibliai Egyetemen (1967) szerezte, később pedig az Upper Iowa-i Egyetemet (1969) is elvégezte. Három posztgraduális fokozatát az oktatás területén a Drake-i Egyetemen szerezte. (M.S.E. 1973, Ed.S. 1976 és Ed.D., 1978).

Dr. Nick Venditti olasz apa és puerto rico-i anya gyermekeként született és New York-ban nőtt fel. Spanyol irodalmat és zenetudományt tanult a New York-i Egyetemen, ahol 1972-ben B.A. fokozatot szerzett. 1972-ben Spanyolországba költözött. Beiratkozott az INSTE-be, ahol teológiai képzésben részesült, és ezzel egyidejűleg az evangélizálás területén szolgált Spanyolország különböző gyülekezeteiben. 1987-ben Nick és Leona összeházasodtak. Együtt folytatták szolgálatukat az INSTE-ben. Dr. Venditti 1993-ban megkapta a M.Div. lelkipásztori fokozatot, majd 1998-ban a Dr. fokozatot is Kaliforniában a Pasadena-i Fuller Teológiai Szemináriumban.

Ígyekezéél, hogy Isten előtt becsületesen megállj, mint oly munkás, aki szégyent nem vall, aki helyesen hasogatja az igazságnak beszédét.

2Timótheus 2:15.

Második kiadás, 2002 USA

Harmadik kiadás, 2006 Magyarország

©1992: Nyitott Bibliai Gyülekezetek Nemzetközi Szolgálatok Osztálya, USA

Minden jog fenntartva. Ezt a könyvet vagy részleteit a kiadó engedélye nélkül tilos reprodukálni. Második nyomtatás: 2000.

A mű eredeti spanyol címe: *Antiguo Testamento*. Angol nyelvre fordította: Melba Martin.

A magyar nyelvű fordítás az angol Old Testament alapján készült

Fordította: Koncz Ilona

Lektorálta: Ficsóri Ferenc

Az igeverseket - amennyiben azok nincsenek külön jelölve (*) - a Károli Gáspár fordítása alapján idéztük.

Az INSTE a Nyitott Bibliai Gyülekezetek Nemzetközi Szolgálatok Osztályának szolgálata.

Magyar nyelven kiadja: Open Bible Standard Churches/Department of International Ministries, USA

2009

ISBN: 963 00 2072 6

Ószövetség

Tájékoztató

1. Lecke	1
1. Nap: Bevezetés.....	2
2. Nap: Az Ószövetség könyvei.....	6
3. Nap: Az Ószövetség irodalmi felosztása.....	8
4. Nap: A héber Szentírás.....	13
5. Nap: A lecke ismétlése.....	17

Genézis

2. Lecke	21
1. Nap: A Genézis szerkezete.....	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Genézis 1-11. rész - A kezdetek.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Genézis 12-50. rész - A pátriárkák.....	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Genézis 12-50. rész - A pátriárkák.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése.....	Error! Bookmark not defined.

Exodus és Leviticus

3. Lecke	39
1. Nap: Exodus (2Móz): A kivonulás.....	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Exodus: A törvény.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Exodus: A szent sátor.....	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Leviticus (3Móz): Az áldozatok.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: Leviticus: Az ünnepek.....	Error! Bookmark not defined.

Numeri és Deuteronomium

4. Lecke	63
1. Nap: Numeri: (4Móz): A pusztában	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Numeri: Az új generáció.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Deuteronomium (5Móz): A második törvény	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Numeri és Deuteronomium: Ismétlés	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A Pentateuchos ismétlése	Error! Bookmark not defined.

Józsué és Bírák

5. Lecke	79
1. Nap: Józsué: A honfoglalás	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Józsué: A föld felosztása	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Bírák: Előszó	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Bírák: Az aposztázia hat ciklusa.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

1 és 2Sámuel

6. Lecke	97
1. Nap: 1Sámuel: Sámuel élete.....	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: 1Sámuel: Saul, Izráel első királya.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: 2Sámuel: Dávid	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: 2Sámuel: Dávid élete.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

1 és 2Királyok

7. Lecke	113
1. Nap: 1Királyok: Salamon király.....	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: 1Királyok: A királyság kettészakadásától Illés prófétáig.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: 2Királyok: Elizeus prófétától Izráel bukásáig	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: 2Királyok: Júda bukásáig	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

1 és 2Krónikák, Ezdrás és Nehémiás

8. Lecke	129
1. Nap: 1Krónikák	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: 2Krónikák	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Ezdrás: Hazatérés	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Nehémiás: Egy vezető portréja.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

Jób és az öt tekercs

9. Lecke	147
1. Nap: A költői művek bevezetése	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Jób: Bevezetés és felépítés.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Jób könyve.....	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Az öt tekercs	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

Zsoltárok és Példabeszédek

10. Lecke	165
1. Nap: Zsoltárok könyve	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Zsoltárok.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Példabeszédek.....	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Példabeszédek.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

Ézsaiás és Jeremiás

11. Lecke	179
1. Nap: Ézsaiás - 1. rész: Isten ítélete.....	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Ézsaiás - 2. rész: Az eljövendő Messiás	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Jeremiás: A próféta és korszaka	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Jeremiás: A próféta üzenete.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

Ezékiel és Dániel

12. Lecke	197
1. Nap: Ezékiel: Próféta a foglyok között	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: Ezékiel: A próféta üzenete.....	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: Dániel története	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: Dániel: A prófécia.....	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

A tizenkét kispróféta

13. Lecke	213
1. Nap: Bevezetés: A kispróféták	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: A fogság előtt: Izráel prófétái	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: A fogság előtt: Júda prófétái.....	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: A helyreállítás prófétái	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A lecke ismétlése	Error! Bookmark not defined.

Az Ószövetség

14. Lecke	229
1. Nap: A Pentateuchos	Error! Bookmark not defined.
2. Nap: A történeti könyvek	Error! Bookmark not defined.
3. Nap: A költői könyvek	Error! Bookmark not defined.
4. Nap: A nagypróféták	Error! Bookmark not defined.
5. Nap: A kispróféták	Error! Bookmark not defined.

Szellemi formálódás

Szellemi növekedési szerződés.....	242
Tanítványsági elkötelezettség.....	243
Szellemi napló	244
Megtanulandó igeversek.....	273
Megoldások	275

1. L e c k e

Tájékoztató

Az előző két kurzus során figyelmünket hitünk alapvető tanításaira és a Krisztus tanítványát jellemző legfőbb készségekre összpontosítottunk. Ennek és a következő kurzusnak az a célja, hogy szilárd bibliaismereti alapokkal lásson el. Az eddigi tanulmányok során elsajátított készségek alkalmazásával az Ószövetséget szisztematikusan (módszeresen) és szintetikusán (összefoglalóan) is tanulmányozni fogjuk, áttekintve az egyes könyvek tartalmát, valamint a könyvek közötti kapcsolatot.

Ezekben a leckékben látni fogjuk, hogyan jelenti ki magát Isten fokról fokra. Bár nem tudjuk mélységében tanulmányozni a felmerülő témákat, ez a gyors áttekintés jó alapot nyújt a további tanulmányokhoz. Az Ószövetség a tankönyvünk. Ha nem fordulunk közvetlenül a forráshoz, az Ószövetséghez, hogy felfedezzük a benne rejlő kincsek gazdagságát, akkor a kurzuson bemutatott leckék nem sokat érnek.

A kurzus célkitűzései

Az alábbiakban a kurzus célkitűzéseit soroljuk fel. A szemeszter végéig:

1. Elolvasod az Ószövetség legalább 75%-át.
2. Képes leszel megnevezni az Ószövetség kiemelkedő alakjait.
3. Fel tudod majd sorolni az Ószövetség könyveit bibliai sorrendben.
4. Meg tudod nevezni minden egyes ószövetségi könyv témáját és/vagy el tudod készíteni az egyes könyvek rövid vázlatát.
5. Képes leszel összeállítani az Ószövetség koráról egy egyszerű kronológiát (időrendi sorrendet) a könyvek szerkezetét Izrael történelméhez kapcsolva.
6. El tudod mondani kívülről a Tízparancsolatot.
7. (Fakultatív). Szintetikus, tematikus és életrajzi tanulmányokat készítesz az ószövetségi könyvekről, szereplőkről és témákról.
8. Képes leszel meghatározni az ószövetségi könyvek irodalmi műfaját.
9. Tudni fogod, hol találsz meg az Ószövetségben egy adott szereplőt, vagy egy fontos történetet.
10. Képes leszel megállapítani az összefüggést két könyv üzenete között.
11. Nagyon meg fogod szeretni az Ószövetséget. Ez abban fog megnyilvánulni, hogy állandóan olvasod, és tanításait alkalmazod életedben.
12. Megtanulod használni az Ószövetséget a csendességeidben és az egyéni bibliatanulmányaid során, hogy Istentől vezetést kapj erkölcsi és etikai kérdésekben.

13. Megtanulsz figyelni a Szent Szellem tanítására, feddésére, helyreigazítására és irányítására Isten igazságában az Ószövetség által.
14. Megtanulsz engedelmeskedni Isten Igéjének.
15. Megtanulod a kurzus során előírt igéket kívülről.

Röviden a leckéről

Most, hogy már összefoglaltuk a kurzust, lássuk, miről lesz szó ebben a leckében! Ezen a héten az a célunk, hogy megalapozzuk az ószövetségi tanulmányainkat. Az Ószövetség történelmének bevezetésével kezdjük. Holnap egy útmutató segítségével megtanuljuk az Ószövetség könyveit bibliai sorrendben, azután megvizsgáljuk az Ószövetségben előforduló négy irodalmi műfajt. A leckét a héber kánon kialakulásának tanulmányozásával fejezzük be.

Célkitűzések

A lecke elvégzése után képes leszel:

1. Felsorolni az Ószövetség könyveit bibliai sorrendben.
2. Megnevezni a héber Ószövetség három szakaszát.
3. Megnevezni az Ószövetség könyveinek irodalmi jellemzőit, amelyekről tanultunk.

Heti tanterv

1. Nap: Bevezetés.....	2
2. Nap: Az Ószövetség könyvei	6
3. Nap: Az Ószövetség irodalmi felosztása	8
4. Nap: A héber Szentírás.....	13
5. Nap: A lecke ismétlése	17

1. N a p

Bevezetés

Míg az Újszövetség történelme körülbelül 100 éves időszakot ölel fel, az Ószövetség **összeállítás**a körülbelül 1000 évet vett igénybe. Mózes, az első öt könyv szerzője, valószínűleg az egyiptomi kivonulás alatt kezdte el irodalmi művének írását (kb. Kr.e. 1446). Malakiás, akinek próféciája bezárja a kánont, Kr.e. 432 körül profétált (és írt). Belső bizonyítékok alapján az ószövetségi műveket nem kevesebb, mint 30 szerzőnek tulajdonítják. Az Ószövetség legnagyobb részének eredeti nyelve a **héber**. Az idő múlásával az **arám** nyelv lett a Közel-Kelet közismert nyelve. Ezsdrás (4:8-16; 7:12-26), Jeremiás (10:11) és Dániel (2:4-7:28) könyvének néhány szakasza arám nyelven íródott.

Megközelítőleg hány évig **íródott** az Ószövetség? _____ 1

Hány szerző alkotása? _____ 2

Milyen nyelven íródott az Ószövetség legnagyobb része? _____ 3

Teljes bizonyossággal lehetetlen meghatározni a teremtés és az özönvíz időpontját. A témával kapcsolatos legfontosabb elméletekről az INSTE második szintjén fogunk tanulni. Most azonban az események történelmi hitelességét szeretnénk kihangsúlyozni.

Az Ószövetség történelme			
Történet	Dátum Kr.e.	Korszak	Könyv
Teremtés		Özönvíz előtti	1Mózes (Genezis),
Az özönvíz Az első nemzetek Bábel tornya		Az özönvíz utántól Ábrahámig.	
Ábrahám bevonul Kánaánba Izsák Jákób	2091 1950 1900	A pátriárkák	
Izráel bevonul Egyiptomba	1876	Izráel Egyiptomban	2Mózes (Exodus), 3Mózes (Leviticus)
Kivonulás Egyiptomból	1446	Izráel a pusztában	4Mózes (Numeri), 5Mózes (Deuteronomium),
Izráel bevonul Kánaánba	1406		
Józsué Kánaánban	1360-ig	A föld elfoglalása	Józsué
A bírák	1050-ig	Kb. 300 év	Bírák, Ruth
Sámuel Saul Dávid király Hebronban Dávid király Jeruzsálemben Salamon	1035 1025 1010 1000 970	Egyesített királyság	1-2Sámuel 1-2Királyok 1-2Krónikák Abdiás Jónás, Ámós, Hóseás, Jóel, Ézsaiás, Mikeás
A királyság kettészakadása Izráel fogsága	931 722	A kettészakadt királyság	Náhum, Sofóniás Habakuk, Jeremiás Jeremiás siralmi, Dániel Ezékiel
Júda fogsága Júda második fogsága Jeruzsálem lerombolása	606 597 586	A fogság (70 év)	
Visszatérés a fogságból A templom újjáépítése Nehémiás Jeruzsálemben	536 520 444	Helyreállítás (100 év)	Ezsdrás, Nehémiás, Aggeus, Zakariás, Malakiás
Az Ószövetség vége	432		

Hány év telt el Ábrahám Kánaánba való bevonulásától egészen Malakiás koráig? (Keresd meg a választ a fenti táblázatban).

4

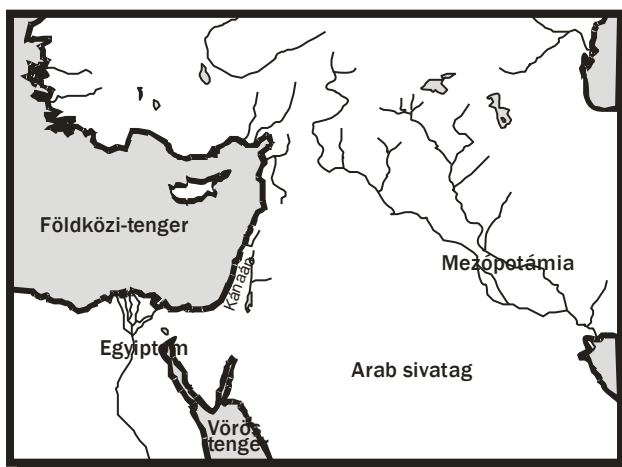
Az Ószövetség történelme tizenhat évszázados korszakot ölel fel, ehhez hozzáadódik a Genezis első tizenegy részében leírt korszak, ami az idők kezdetétől számított történelmi kor.

Az előző oldalon található táblázat egy vázlat az Ószövetség történelméről. Tanulmányozd, majd töltsd ki az alábbi tíz adatot!

1. Ábrahám bevonulása Kánaánba ..... Kr.e. _____
2. Izráel bevonulása Egyiptomba ..... _____
3. Kivonulás Egyiptomból (Exodus) ..... _____
4. Dávid jeruzsálemi királysága ..... _____
5. A királyság kettészakadása ..... _____
6. Izráel fogsága ..... _____
7. Júda fogsága ..... _____
8. Jeruzsálem lerombolása ..... _____
9. Nehémiás újjáépíti a falakat ..... _____
10. Az Ószövetség vége ..... _____

Az Ószövetség tanulmányozása során a dátumok többségét meg fogod tanulni. Ez a történelmi vázlat segít majd összekapcsolni az egyes könyvek történelmi eseményeit a könyv üzenetével.

Az Ószövetség világának földrajza

Az Ószövetség minden eseménye a mellékelt térképen látható területen játszódott le. A világnak ezt a részét hívták „a civilizáció bölcsőjének”. A Biblia történelme elsősorban Palesztinában (Kánaán) zajlik, bizonyos időszakokban azonban a bibliai szereplőket Egyiptomban vagy Mezopotámiában találjuk. Más helyekről (például Perzsia, Arábia, Etiópia, Kisázsia, a Földközi-tenger szigetei, Görögország) származó személyek is felbukkannak a bibliai történelemben.

A „Palesztina” név nem szerepel az Ószövetségben. Ez az elnevezés az ötödik századbeli Hérodotosztól származik, aki a térséget „Filisztea Szíriának” nevezte.

Ezt megelőzően a görögök „Palaisztina”-nak hívták. Ezt fordítjuk mi *Palesztinának*. Az Ószövetségben a „kánaániták (kánaániak) földje” néven vált ismertté. „Ígélet földjének” is nevezik, mert ezt a földet ígérte Isten Ábrahámnak (1Móz 17:7), majd az ő leszármazottainak. Miután az izráeliták elfoglalták a földet „Izráel”, vagy „Izráel földje” lett a neve (1Sám 13:19 stb.).

Isten Ábrahámnak tett ígéréteben Palesztinánál nagyobb terület szerepel. Az 1Móz 17:18 egyszerűen azt mondja, hogy „Kánaán egész földje”. Az Ószövetség más helyein viszont az ígélet földje a Hór Hegyétől a Hamáth bejáratáig (Szíria), „Egyiptom folyóíájáig” (a Sínai-félsziget északi része), a Nagy Tengerig (Földközi-tenger) nyugaton pedig a Holttengerig tart. Dávid és Salamon idején Izráel majdnem teljes egészében elfoglalta ezt a területet, és

ráadásul még a „Jordánon túlnak” nevezett területet is, ami nem tartozott az ígértbe (4Móz 34:1-12). Erről később még lesz szó.

Szellemi formálódás

Azzal a meggyőződéssel kezdünk hozzá a tanuláshoz, hogy az Ószövetség minden része Isten szava. A Szent Szellem vezetése által fogjuk kutatni benne Isten gondolatait, igazságát és akaratát. Bármekkora is a kísértés, nem merülhetünk annyira bele az egyes témákba, hogy szem elől tévesszük tanulásunk célját. Célt tévesztünk, ha mesteri tudásra teszünk szert az Ószövetség fő témáiról, s közben nem engedjük, hogy az Ige legyen a mesterünk. Az Úr Jézus Krisztus az egész Biblia központi üzenete, ezért szeretnénk, ha az írott Igén túl meglátnánk az Élő Igét.

2. N a p

Az Ószövetség könyvei

Az ószövetségi irodalmát négy részre lehet osztani: Mózes öt könyve, történeti könyvek, költői könyvek és prófétai könyvek. Ezeket a műfajokat holnap fogjuk tanulmányozni. Ma egy olyan módszert sajtátunk el, ami segít majd kívülről megtanulni az Ószövetség könyveit bibliai sorrendben.

Figyeld meg az alábbi táblázatot! Ha Mózes öt könyvét hozzáadjuk a történeti könyvekhez, akkor láthatjuk, hogy az Ószövetség könyvei három részre oszthatók: történeti, költői és prófétai könyvek. Szánj időt rá, hogy ezt a vázlatot megtanuld kívülről! A záróvizsgán az egyik követelmény lesz az Ószövetség könyveinek felsorolása bibliai sorrendben.

Történeti könyvek, 17	Költői könyvek, 5	Prófétai könyvek, 17
5 Kánaán előtt	5 személyes tapasztalat	5 nagypróféta
1MÓZES (GENEZIS)	JÓB	ÉZSAIÁS
2MÓZES (EXODUS)	ZSOLTÁROK	JEREMIÁS
3MÓZES (LEVITICUS)	PÉLDABESZÉDEK	JEREMIÁS SIRALMAI
4MÓZES (NUMERI)	PRÉDIKÁTOR	EZÉKIEL
5MÓZES (DEUTERONOMIUM)	ÉNEKEK ÉNEKE	DÁNIEL
9 Kánaánban		9 kispróféta a fogság előtt
JÓZSUÉ		HÓSEÁS
BÍRÁK		JÓEL
RUTH		ÁMÓS
1SÁMUEL		ABDIÁS
2SÁMUEL		JÓNÁS
1KIRÁLYOK		MIKEÁS
2KIRÁLYOK		NÁHUM
1KRÓNIKA		HABAKUK
2KRÓNIKA		SOFÓNIÁS
3 a fogság után		3 kispróféta a fogság után
EZSDRÁS		AGGEUS
NEHÉMIÁS		ZAKARIÁS
ESZTER		MALAKIÁS

Figyeld meg, hogy öt könyv van, amit Mózes írt, öt költői könyv és öt nagyprófétai könyv. Tizenkét történeti könyv és tizenkét kisprófétai könyv van. Kilenc történeti könyv számol be Izráelről Kánaánban a fogság előtt, ez idő alatt szolgált a kilenc kispróféta is. Három történeti és három prófétai könyv írja le Izráel történelmét a fogság után.

Szellemi formálódás

Hány könyv van az ószövetségi Kánonunkban? _____

Az Ószövetségből melyik a kedvenc könyved? Miért? _____

---

3. N a p

Az Ószövetség irodalmi felosztása

Az Ószövetségben négy különböző irodalmi műfaj található:

1. Mózes öt könyve	1Mózesről 5Mózesig	5 könyv
2. Történeti könyvek	Józsuetól Eszterig	12 könyv
3. Költői könyvek (írások)	Jóbtól az Énekek Énekéig	5 könyv
4. Prófétai könyvek	(nagy) Ézsaiástól Dánielig (kis) Hóseástól Malakiásig	5 könyv 12 könyv

Ezeknek a csoportoknak az áttekintése segítségünkre lesz az Ószövetség szerkezetének felfedezésében és a könyvek egymáshoz viszonyításában.

Mózes öt könyve

Az Ószövetség első öt könyvét *Mózes öt könyvének*, vagy idegen szóval **Pentateuchos**-nak nevezzük. Ez egy görög eredetű szó a „pente” (öt) és a „teuch” (könyv vagy kötet) szavakból tevődik össze. A zsidók körében héberül „**TÓRÁ**”-nak hívják, ami „törvényt” vagy „parancsot” jelent. A *Pentateuchos*-ra a „*törvény öt-ötöde*”-ként is utalnak. Az Ószövetségben a *Pentateuchos*-ra az alábbi neven találunk utalást:

1. A törvény	2. Az Isten törvénye
3. A törvény könyve	4. Isten törvényének könyve
5. Mózes törvényének könyve	6. Jehova törvényének könyve
7. Mózes könyve	8. Jehovának, a te Istened törvényének könyve
9. Jehova törvénye	10. Mózesnek, Isten szolgájának törvénye

A *Pentateuchos* megnevezései az állandósult formájú (a könyv) törvényhozásról szólnak (a törvény). Felhívják a figyelmet az íróra (Mózes) és rámutatnak a mennyei Szerzőre (Jehova). Mi a görög elnevezése az Ószövetség első öt könyvének?

_____ 5
Hogy hívják a zsidók? _____ vagy _____ 6

A Pentateuchos írója

A Pentateuchos emberi szerzője Mózes volt (kivéve néhány mások által írt szerkesztői verset (például az 5Móz utolsó verseit, amelyek Mózes haláláról szólnak). **Maga a Pentateuchos is megerősíti, hogy a szerzője Mózes.** Olvasd el az alábbi igéket, és írd le azokat a részeket, amelyek Mózes írásaira utalnak!

1. 2Móz 17:14 _____
2. 2Móz 24:4 _____
3. 2Móz 34:27 _____
4. 4Móz 33:2 _____
5. 5Móz 31:9 _____
6. 5Móz 31:22 _____ 7

Más ószövetségi könyvek szintén megerősítik, hogy a Pentateuchos szerzője Mózes volt. Jézus is kijelentette, hogy Mózes írta a Pentateuchos-t. Figyeld meg például Jézusnak a Pentateuchos szerzőjére vonatkozó alábbi kijelentéseit!

- Lk 24:27,44   *„És elkezdvén Mózesről... a Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsolttárakban”*
- Mt 19:8   *„Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte meg néktek, hogy feleségeitek elbocsássátok”*
- Mt 8:4   *„... vidd fel az ajándékot, a melyet Mózes rendelt.”*
- Jn 7:19   *„Nem Mózes adta-é néktek a törvényt?”*

Az az állítás, miszerint Mózes a Pentateuchos szerzője, nem jelenti azt, hogy nem használhatott bizonyos dokumentumokat vagy egyéb információforrást. Isteni sugallatra történhetek másodlagos kiegészítések is. Azt azonban állíthatjuk, hogy a Pentateuchos, abban a formában, ahogy azt mi ismerjük, alapjában véve Mózes műve.

Mózes szerzőségének támadása

A bibliakritika (történelmi/történelmi forráskritika) véleménye szerint NEM Mózes írta a Pentateuchos-t, hanem az egymásnak ellentmondó szájhagyományok gyűjteménye, amit évszázadokkal Mózes után írtak le. A liberális teológusok erősen humanista és természetfelettit tagadó feltevések alapján a Pentateuchos-t állítólagos forrásaiknak megfelelően osztják fel. Néhány részt (ahol a Jehova név szerepel) a Kr.e. 850-ben íródott „J” hagyománynak tulajdonítanak, másokat pedig (ahol az Elohim névvel találkozunk) a Kr.e. 750-ben íródott „E” hagyománynak. A „D” hagyomány (Deuteronomium) Kr.e. 621-ben, a „P” pedig (papi kitaláció) Kr.e. 500-ban íródott. E feltételezés alapján Mózes öt könyve nem hiteles, nem történelmi és nem megbízható, hanem mesterséges, emberi kitaláció, nem pedig Isten munkája.

Számos indokot említettünk, ami megerősíti, hogy Mózes a Pentateuchos fő szerzője. Írj le ezek közül legalább kettőt!

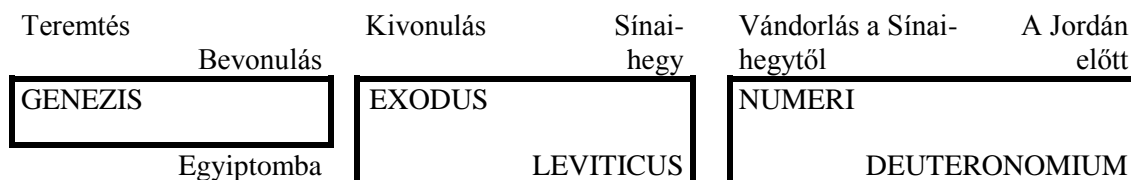

8

A Mózes öt könyve közötti kapcsolat

Mózes öt könyve a teremtés történetétől Izraelnek az ígért földjére való bevonulásáig terjedő történelemmel foglalkozik. Nézd meg az alábbi ábrát, amely a könyvek közti kapcsolatot vázolja!

- **Genézis** Célja, hogy rövid összefoglalást adjon a mennyei kinyilatkoztatásról a kezdettől fogva egészen Izrael bemeneteléig Egyiptomba.
- **Exodus** A Septuagintában ennek a könyvnek a megnevezése „Kivonulás”. Mózes, a Pentateuchos írója és főszereplője, elvezeti Izrael népet a Sínai-hegyhez. A szent sátor és a tízparancsolat.
- **Leviticus** Ez a könyv foglalkozik a zsidó nép törvényeivel, rendtartásaival és áldozataival. Ez a szolgálat a papoknak, Lévi fiainak volt a feladata.
- **Numeri** A könyv zsidó elnevezése igen találó és kifejező: „a pusztában”. Történetileg ott kezdődik, ahol az Exodus véget ér. Elmeséli a vándorlást a Sínai-hegytől (körülbelül két évvel az Egyiptomból való kivonulás után) egészen addig, amíg Mózes vezetésével a Jordánhoz érkeznek (37 évvel később).
- **Deuteronomium** Összefoglalja a másik négy könyvet, és ezért nevezik „a második törvénynek” vagy „a törvény ismétlésének”. Magába foglalja Mózes halála előtt mondott három beszédét.

Ha Izrael pusztai vándorlására lennél kíváncsi, hol keresnéd meg?

9

A törvény könyveinek egysége nyilvánvaló az Exodustól a Deuteronomiumig (2-5Móz). Vajon milyen kapcsolat van a Genézis és Mózes története, valamint Izrael népének történelme között? Az első könyv szolgáltatja a Pentateuchos történelmi alapját. Rámutat az Ádámmal és Nőével kötött egyetemes szövetség alkalmatlan voltára, valamint arra, hogy milyen módon választotta ki Isten Izraelt az Ő népévé. A Mózes 2-5. könyve a Genézis logikus folytatása.

Sorold fel a törvény öt könyvét!

10

A történeti könyvek

A 4. napon megvizsgáljuk, hogyan osztották fel a zsidók az Ószövetséget. (Szánj egy kis időt rá és olvasd el ezt a szakaszt)! Mi a héber szöveg szerinti neve a könyvek első csoportjának? Írd be ennek a felosztásnak a nevét az 1. sorba! A héber szöveg alapján hogy hívják a történeti könyvek második csoportját? A zsidók a történeti csoport első könyveit a prófétákhoz sorolták, mert a szerzőik prófétai tisztséget gyakoroltak.

A „történeti könyvek” címszó alá tizenkét könyvet sorolunk:

1. _____¹¹ Józsué, Bírák, 1-2Sámuel, 1-2Királyok.
2. _____¹² 1-2Krónikák, Ezsdrás, Nehémiás, Eszter és Ruth.

A történelem az a „szövőszék”, amelyen az egész Ószövetség szövődött. A törvény könyveit, a költői könyveket és a prófétai könyveket a szent történelem szemüvegén keresztül szemléljük, mert az Ószövetség történelme Isten kijelentése arról, hogy kicsoda Ő. Az Ószövetség elsődleges szereplője nem Ábrahám, vagy Mózes, vagy Dávid, hanem maga az Úr Isten. A szent történelem három kiemelkedő témája:

1. Az egész történelem egy cél felé halad. Ezt a fogalmat fejezi ki a „Jehova napja” kifejezés.
2. A történelem az erkölcsi döntések színtere. Péld 14:34 - „Az igazság felmagasztalja a nemzetet; a bűn pedig gyalázatára van a népeknek.” A királyok uralkodásának kiértékelése is például annak megfelelően történik, hogy azt tették-e, ami helyes Isten szemében.
3. Az Ószövetség az emberiség történelme. Csak egy Isten van az egész föld felett. 1Móz 12:3: „...és megáldatnak te benned a föld minden nemzetségei.”

A történeti könyvek közötti összefüggés

Ezek a könyvek három mozzanatban tárják fel Izráel történelmét:

Felkészülés a monarchiára	A monarchia (királyság) egészen a fogságig	A hazatérés és a helyreállítás
Józsué, Bírák, Ruth, 1-2Sámuel	1-2Királyok 1-2Krónikák	Eszter, Ezsdrás, Nehémiás

A költői könyvek

Az Ószövetség egyharmada költészet. Bár a költői könyvek kategóriájába csak a Jób, Zsoltárok, Példabeszédek, Prédikátor és Énekek Éneke könyveit soroljuk, a következő könyvek is költői formában íródtak: Jeremiás Siralmai, Abdiás, Mikeás, Náhúm, Habakuk és Sofóniás. Ráadásul Jeremiás könyvének a fele és az Ézsaiás, Hóseás, Jóel és Ámós könyvének tekintélyes része is költői. Csak a 3Mózes, Ruth, Ezsdrás, Nehémiás, Eszter, Ageus és Malakiás könyve nem tartalmaz költeményt.

A költői könyvek az ember szívéhez szólnak. Emberi átéléseket fejeznek ki. A szent költemények azonban nem az emberi képzelet termékei. Ezek a könyvek az emberiség létének valóságát írják le, és az élet nagy kérdéseire ajánlanak válaszokat.

Az öt költői könyvben nagy szellemi igazságokat láthatunk. Jób könyvében az egoizmus halálát látjuk, amikor az ember saját forrásainak végéhez ér. A Zsoltároknak az Istenben való új élet kifejezését láthatjuk a dicsőítésben, imádatban, könyörgésben és közbenjárásban. A Zsoltárok könyve minden olyan emberi érzést kifejezésre juttat, amit az igaz ember szíve tapasztal meg. A Példabeszédekhez érve bekerülünk Isten iskolájába, hogy isteni bölcsességet tanuljunk, ami ahhoz szükséges, hogy képesek legyünk fegyelmezett életet élni. A Prédikátor könyvében a figyelmünk nem a világ dolgaira összpontosul, hanem az odafentvalókra. A Gyülekezet közössége és bensőséges kapcsolata Krisztussal az Énekek Énekében jut kifejezésre.

Figyeld meg a következő könyvekben kifejezett szellemi fejlődést!

1) Az én halála	2) Új élet Istenben	3) A Krisztusban való élet fegyelme	4) Növekedés a megszentelésben	5) Közösség a Vőlegénnyel, Krisztussal
Jób	Zsoltárok	Példabeszédek	Prédikátor	Énekek Éneke

Miközben ezeket a könyveket tanulmányozzuk, látni fogjuk, hogy a héber költészet sajátossága a párhuzamos gondolatokra épült szerkezet. Az Ószövetség költészetében használatos párhuzamok három fajtájának példáit fogjuk megvizsgálni. A héber költészet alapjainak megértése segít jobban értelmezni az ilyen fajta bibliai irodalmat.

A prófétai könyvek

A nagypróféták (5 könyv) és a kispróféták (12 könyv) között logikus felosztást találunk. Az alábbi táblázat szemlélteti a könyvek közötti kapcsolatot. A nagyprófétai könyveket nagybetűvel írtuk.

	Fogság előtt	Fogságban	Fogság után
Izrael prófétái	Jónás, Ámós, Hóseás		
Júda prófétái	Abdiás, Jóel, ÉZSAIÁS, Mikeás, Náhúm, Sofóniás, JEREMIÁS, Habakuk, JER. SIRALMAI	DÁNIEL, EZÉKIEL	
A helyreállítás prófétái			Zakariás, Aggeus, Malakiás

Nem az üzenet fontossága különbözteti meg a nagyprófétákat a kicsiktől (hisz minden üzenet fontos), hanem a könyv hossza. A nagypróféták könyve hosszabb, a kisprófétáké rövidebb. A Siralmakat a nagyprófétákhoz soroljuk, mert Jeremiás írta, és az ő fő művének mellékletét képezi. A Siralmak témája (Jeruzsálem lerombolása) olyan, mint egy híd a Jeruzsálemben szolgáló nagypróféták (Ézsaiás és Jeremiás) és a Babilonban profétálók (Dániel és Ezékiel) között.

Szellemi formálódás

Nevezd meg az Ószövetség négy irodalmi műfaját!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

13

Írd le a szellemi naplódba azt, ami a mai leckéből leginkább megragadta a figyelmedet!

4. N a p

A héber írások

Milyen nyelven íródott az Ószövetség legnagyobb része? héber görög¹⁴

A héber ábécé 22 mássalhangzóból áll és nincs egy magánhangzója sem. Négy mássalhangzót használnak magánhangzók jelölésére. A mazoréták (az ötödik és tizedik század közötti zsidó írnokok) tervezték meg a „magánhangzóponozás” rendszerét, hogy megőrizzék a kiejtést a maga héber formájában. Az Ószövetség legrégebbi szövegeiben azonban a mássalhangzók folyamatos vonalat képeztek, alig valami távolsággal a szavak között. Ha például a héber írásrendszert a magyar nyelvre alkalmaznánk, az 1Mózes egyik mondata így nézne ki:

K Z D T B N T R M T S T N Z G T S F L D T

Mit jelent ez? Nézd meg az 1Móz 1:1-ben!

15

A héberek Ószövetsége

A zsidók három részre osztották a Szent Írásokat: 1) a Törvény, 2) a Próféták és 3) az Írások.

1. A Törvény (Tóra)

Izrael kezdettől fogva isteni tekintéllyel bíró könyvként fogadta el a Pentateuchos-t. Az izráeliták különleges intézkedéseket tettek a könyvek biztonsága és védelme érdekében.

Olvasd el az 5Móz 31:24-26-ot! Mit parancsolt Mózes a lévítáknak, mit tegyenek a Törvénnyel kapcsolatban?

16

A Törvény a Biblia első öt könyvéből áll. Melyek ezek?

17

2. A Próféták

A zsidók nem csak a Törvényt tartották Isten Igéjének, hanem a próféták szavait és írásait is legalább annyira értékelték. Érthető tehát, hogy ezeket a leírt szavakat Isten Igéjeként őrizték. Azokban a könyvekben, amelyek ehhez a csoporthoz tartoznak, van egy közös dolog — ezeknek a könyveknek a szerzői - bárkik voltak is - olyan emberek, akik **prófétai tisztséget láttak el**.

A prófétai könyveket két részre lehet felosztani — a korai (első) próféták és a késői próféták (Zak 1:4).

Korai próféták: 1) Józsué 2) Bírák 3) Sámuel 4) A királyok
Késői próféták: 1) Ézsaiás 2) Jeremiás 3) Ezékiel 4) A tizenkettő
(kispróféták).

3. Az Írások (Hagiográfia vagy Zsoltárok)

Ezeket a könyveket Istentől ihletett emberek írták. Ők azonban nem gyakoroltak prófétai tisztséget. Egyesek (pl. Dávid és Dániel) rendelkeztek ugyan prófétai *ajándékkal*, hivatásukat tekintve azonban nem voltak próféták. (Ők ketten államférfiak voltak, nem próféták, bár prófétai ajándékuk volt). Az Írásokat három részre osztjuk: a költői könyvek; a tekercs; próféták és történetek.

1. A költői könyvek.

A héber felosztás alapján költői könyvek: Zsoltárok, Példabeszédek, Jób.

2. Az öt tekercs.

A tekercsket öt külön tekercsre másolták, hogy ünnepnapokon felolvashassák.

Énekek Éneke ..... Páska ünnepén
Ruth ..... Pünkösdkor
Siralmak ..... Jeruzsálem lerombolásának évfordulóján
Prédikátor ..... Sátoros ünnepen
Eszter ..... Purim napján

3. A próféták / történetek.

Ebben a részben három könyv volt: Dániel, Ezsdrás-Nehémiás és Krónikák.

Dániel könyve részben történet, részben pedig prófécia. Dániellel és Ezsdrás-Nehémiással befejeződik az Ószövetség történelme. A Krónikák görög jelentése „maradék”, és ez az Ószövetség mellékleteként szerepelt. A Krónikák írója Ádámmal kezd és Círussal, Perzsia királyával fejezi be művét.

Jézus Krisztus és az Ószövetség

Bár a mi Ószövetségünkben a könyvek sorrendjét megváltoztatták a héber Ószövetséghez képest, mégis teljes bizonyossággal mondhatjuk, hogy Jézus ugyanazokat a könyveket ismerte el kanonikusnak, amelyek a mai Ószövetséget képezik. Krisztus abszolút tekintélyt tulajdonított az Ószövetségnek. Például, amikor azt mondta: „*az írás fel nem bontható*” (Jn 10:35), vagy: „*Meg van írva...*” (Lk 4:4,8), ezzel minden vitát lezárt.

A Lk 24:44 rövid betekintést nyújt az Ószövetség használatáról Jézus korában. Feltámadása után Jézus azt mondta: „*Ezek azok a beszédek, melyeket szóltam néktek, mikor még veletek valék, hogy szükség beteljesedni mindazoknak, a mik megirattak én felőlem a*

_____, a _____ és a _____.”¹⁸

Jézus megerősítette, hogy az egész Ószövetség krisztologikus, vagyis Róla szól.

Töltsd ki az alábbi táblázatot! Csoportosítsd a könyveket a héber Kánon szerint!

A Törvény	A Próféták	Az Írások
	A korai próféták	A költői könyvek
		A tekercek
	A késői próféták	
		A próféciák és történetek

Hány könyv volt a héber Ószövetségben? _____¹⁹

A tartalma viszont ugyanaz, mint a mi Ószövetségünk 39 könyve.

Az Ószövetség kanonizálása

Bár erről a témáról már a *Tanyítvánnyá válás 2*-ben is tanultunk, ma röviden átismételjük. Azáltal, hogy Jézus feltétel nélkül elfogadta és jóváhagyta a saját korabeli Ószövetséget, azt is kifejezte, hogy ezeket a könyveket Istentől ihletettnek, vagyis kánoninak tartja. A „kanonikus írások” kifejezés azokra a könyvekre vonatkozik, amelyek a hit és a gyakorlat szabályát alkotják.

Egy könyv kanonikus (kánoni) volta azon múlt, hogy Istentől ihletett-e. Az Istentől ihletett könyv kánoni, akár elfogadják az emberek, akár nem. A Kánonhoz tartozik a megírása pillanatától kezdve.^a

Említettük már, hogy a zsidók kezdettől fogva ihletettként ismerték el a mózesi törvényt. Maguk a próféták maguk jelentették ki, hogy az üzenetük isteni eredetű. Isten nevében szóltak és írtak. Már az Írásokat is nagyon korán elfogadták Istentől ihletettnek.

Így a kanonizálás három lépésből áll: 1) ihletés, 2) elismerés, és 3) összegyűjtés. Az első két fázis csaknem egy időben történt. A harmadik (és ezt a hagyomány is megerősíti) Ezsdrásnak és követőinek a munkája lehetett.

Isten különleges gondoskodása folytán az Ő népe a megjelenése pillanatától kezdve felismerte Isten Szavát, és tisztelte is azt. Így gyűjtötték össze a szent iratokat. Mi ezeket az Ószövetség kánoni írásaiként ismerjük.^b

^a Young, *Introducción al Antiguo Testamento (Bevezetés az Ószövetségbe)* 20. old.

Az ószövetségi kánon mellett szóló érvek

Már említettünk négy nagyon lényeges érvet, amelyek alátámasztják az ószövetségi kánont.

Foglald össze, hogy miért tartjuk az Ószövetség könyveit ihletetteknek!

A leckében összefoglaltak alapján tudnál mondani egy okot, ami alapján elvetjük az apokrif iratok Kánonhoz tartozását?

20

Szellemi formálódás

A Jézus által ismert Ószövetség ugyanaz, mint a mi mai Ószövetségünk. Emlékszel még a 2Tim 3:16-17-re?

---

^b Young. u.a., 21. old.

5. N a p

A lecke ismétlése

Ebben a leckében átvettük az Ószövetség irodalmát, történelmét és összeállítását. A heti vizsgára való felkészülésként ma röviden átismételjük a leckében tanultakat.

Milyen nyelven íródott az Ószövetség (kivéve azokat a rövid szakaszokat, amelyek arám nyelven íródtak a Jeremiás, Dániel és Ezdrás könyveiben)? _____²¹

Körülbelül hány évet ölel fel az Ószövetség történelme? _____ plusz a legrégebbi kor.²²

Hány évet ölel fel az Ószövetség összeállítása? _____²³

Az Ószövetség minden jelentős eseményének tanulmányozásakor a dátumokat is meg fogjuk tanulni. A kurzus végéig meg kell tanulnod kívülről a 4. oldalon szereplő tíz dátumot. Ez a történelmi vázlat segít majd helyesen összekapcsolni az Ószövetség eseményeit és szereplőit.

A zsidók az Ószövetség szövegét három részre osztották:

_____ ²⁴

Hány könyv volt a héber Ószövetségben? _____²⁵

Ez azonban semmivel sem volt több, sem kevesebb annál, ami a mi Kánonunkban szerepel.

Ki írta a Pentateuchos-t? _____²⁶

Kösd össze a könyveket az alábbi mondatokkal:²⁷

A. Genézis   B. Exodus   C. Leviticus   D. Numeri   E. Deuteronomium

_____ 1. Jelentése: „kivonulás”.	_____ 6. A szent sátor.
_____ 2. A papi törvényeket foglalja magába.	_____ 7. A Sínai-hegytől a Jordánig.
_____ 3. Ez a „második Törvény”.	_____ 8. Két egyetemes szövetséget tartalmaz.
_____ 4. A kezdetek könyve.	_____ 9. Mózes három beszéde.
_____ 5. „A pusztában”.	_____ 10. Mózes írta.

Az Ószövetség könyvei

Történeti könyvek, 17	Költői könyvek, 5	Prófétai könyvek, 17
5 Kánaán előtt	5 személyes tapasztalat	5 nagypróféta
9 Kánaánban		9 kispróféta a fogság előtt
3 a fogság után		3 kispróféta a fogság után

Az Ószövetség történelme

Kr.e.	2000	1500	1000	931	722	586	536	400
A történelem előtti Izráel	Úr városától Kánaánig			Izráel az ígéret földjén		Isten népe a fogságban	Izráel visszatérése	
	•	•	•	• Jónás				
	•	•	•	• Ámós		•		
	•	•	•	• Hóseás		•		
Ábrahám	•	•	•	Izráel Északi Királyság	Asszíriai fogság	•	• Malakiás	
•	Izsák	•	Saul			Ezékiel		
•	Jákób	Mózes	Dávid			Dániel	• Aggeus	
Noé	•	József	Józsué	Salamon		•	• Zakariás	
	Rabszolgaság	Bírák	Egyesült Királyság	Kettészakadt Királyság	Júda királysága folytatódik			Helyreállítás 400 év csend Krisztusig
•	•	•	•				•	
•	•	•		Júda Déli Királyság		Babiloni fogság	•	
•	•	•	Abdiás	Ézsaiás	Jeremiás	•	•	
•	•	•	Jóel	Mikeás	Náhum	•	•	
•	•	•		Sofóniás	Ezsdrás	•	•	Itt ér véget az Ószövetség
•	•	•		Habakuk	Nehemiás	•	•	
	Pentateuchos	Költészet	Történelem	Proféták		Történelem		

1. Lecke

- ¹ Körülbelül ezer évig (Kr.e. 1400-tól Kr.e. 400-ig).
- ² 30
- ³ Héber.
- ⁴ 1659 év (2091 — 432 = 1659).
- ⁵ Pentateuchos.
- ⁶ Tóra / A törvény öt-ötöde.
- ⁷ 1. „*És monda az Úr Mózesnek: Írd meg ezt emlékezetül könyvbe...*”
2. „*Mózes pedig felírta az Úrnak minden beszédét...*”
3. „*És monda az Úr Mózesnek: Írd fel ezeket a szavakat.*”
4. „*Megírta pedig Mózes az ő kijövetelöket az ő szállásaik szerint...*”
5. „*És megírta Mózes e törvényt...*”
6. „*Megírta azért Mózes ezt az éneket...*”
- ⁸ 1. A Pentateuchos is megerősíti Mózes szerzőségét.
2. A Biblia többi része szintén kijelenti, hogy Mózes írta (1Kir 2:3, 1Kor 9:9).
3. Jézus Krisztus is azt állítja, hogy Mózes volt a szerző.
4. Ha a Pentateuchos nem megbízható, akkor az egész Biblia elveszti hitelességét.
- ⁹ 4Móz (Számok könyve).
- ¹⁰ Mózes öt könyve, vagy Genézis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.
- ¹¹ A korai próféták.
- ¹² Az írások.
- ¹³ 1. A Pentateuchos, 2. A történelmi könyvek, 3. A költői könyvek, 4. A prófétai könyvek.
- ¹⁴ Héber.
- ¹⁵ „*Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.*”
- ¹⁶ „*Vegyétek e törvénykönyvet, és tegyétek ezt az Úrnak, a ti Isteneteknek szövetségládája oldalához, és legyen ott ellened bizonyságul.*”
- ¹⁷ Mózes öt könyve, vagy Genézis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.
- ¹⁸ „*Mózes törvényében, a prófétáknál és a Zsoltároknál.*”
- ¹⁹ 24.
- ²⁰ Jézus elismerte az Ószövetség könyveit az elsőtől (1Móz) az utolsóig (Krónikák) a Lk 11:51-ben és a Mt 23:35-ben tett kijelentésében. Az apokrif iratokat soha nem vették fel az Ószövetség héber Kánonába.

- ²¹ Héber.
²² 16 évszázadot.
²³ 1000 évet.
²⁴ A Törvény, a Próféták és az Írások.
²⁵ 24.
²⁶ Mózes.
²⁷ 1.B, 2.C, 3.E, 4.A, 5.D, 6.B, 7.D, 8.A, 9.E, 10. a fentiek közül mindegyik.

2. Lecke